

ZA LETNÍCH NOCÍ SE TU NESPÍ LEHCE

Antologie povídek z finského severu

Pistorius & Olšanská

Za letních nocí se tu nespí lehce

Antologie povídek z finského severu

Pistorius & Olšanská

Příbram 2019

Vydání této publikace bylo podpořeno z prostředků stipendijního fondu
Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a grantem finské nadace FILL.

Český překlad vznikl v rámci překladatelského semináře, který probíhal v navazujícím magisterském oboru Finská filologie v oddělení finských studií FF UK v roce 2018 pod vedením Lenky Fárové a ve spolupráci s Violou Parente-Čapkovou, Janem Dlaskem a Lasselem Suominenem. Kniha pak byla redakčně a vydavatelsky připravena v rámci semináře Nakladatelská praxe na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Copyright © 2010 by Hanna Hauru, 2010 by Mikko-Pekka Heikkinen, 1986 by Antti Hyry, 2013 by Katja Kettu, 1966 by Eeva Kilpi, 2009 by Henni Kitti, 1993, 2014 by Rosa Liksom, 2011 by Maritta Lintunen, 2010 by Siiri Magga-Miettunen, 2017 by Maria Peura, 2013 by Joni Skiftesvik

Copyright © Timo K. Mukka and Gummerus Publishers, 1967;
original title: Toukokuun päiviä (from Koiran kuolema)

Translation © Zuzana Burdová, Karolína Horká, Hana Kalábová, Laura Kauppinenová, Petr Kujal, Ivona Mendelová, Eva Rýdza, Blanka Schütová, Dominika Strížková, Eliška Turčanová, Zuzana Vorlíková, 2019

Afterword © Viola Parente-Čapková, Jan Dlask, Lenka Fárová, 2019

Cover illustration © Nataliia Sychevska, 2019

Typography © Pavel Cindr, 2019

ISBN 978-80-7579-054-5

Rosa Liksom
BamaLama
výbor ze sbírky

BYLO MI DEVĚT, KDYŽ JSEM PŘIŠLA O PANENSTVÍ S DVAAD-šedesátiletým cvičitelem na jedny výstavě psů. Přišla jsem tam předvíst našeho Peru a ten dědek seděl v porotě. Pak si se mnou během jedny přestávky přišel pokecat a nalákal mě na flašku psího šampónu do svého auta, a tam se to stalo. Nenutil mě, já hned souhlasila, protože jsem už tenkrát byla blázen do starších chlapů. Tak to začalo a došlo to tak daleko, že když mi bylo třináct, všichni si mysleli, že mi je pětadvacet, a do všech pajzlů mě pouštěli bez občanky. V tý partičce bylo místo pro každého, od štukatéra po generálního ředitele, ale nikdy jsem nešla, vždycky jsem dávala zadarmo a protože jsem to chtěla. Takle jsem strávila dětství a byla jsem šťastná. Pak ale přišel ten den, kdy jsem si uvědomila, že prášky nade mnou maj moc. Měla jsem v kabelce takovej seznam, na kterym byly jména aspoň padesáti doktorů a já od nich odcházela s taškama plnejma všemožnejch pilulek. Všecko co šlo, ať to byly mužský, nebo ženský hormony, nebo železo v tabletách. Schroustala jsem všecko, co jsem sehnala, a vycházelo to zatraceně draho. Vem si, co stojí návštěva soukromý ordinace, a co stojej prášky. I když jsem měla stálou práci, prachy mi na léky nestačily. Konečně jsem si sedla, abych to pořádně promyslela. Rozhodla jsem se začít si s doktorem a tak vyřešit jak prachy, tak tu věc s fetem. Vypravila jsem se na vánoční večírek mediků. Bylo to tam plný zakomplexovanejch, nadrženejch doktůrků a nestihla jsem vypít ani dva svařáky, když si se mnou přišel poklábosit takovej jouda, kterému čouhala sláma z bot, a já jsem ho bez dlouhýho rozmejšlení vzala. Akorát dostudoval a dělá na poliklinice, první chlap pod čtyřicet v mym životě. Je to vůl a k tomu ošklivej, ale furt doktor. Už nemusim shánět recepty

a běhat po lékárnách. Lékárnu mám v šatníku a výběr dostatečný. Dopřávám si lepší matroš než kdy dřív a jsem ohromně vyrovnaný člověk. Ten můj chodí do práce a platí uklízečku a uctívá mě jako nejdražší poklad na světě, což taky jsem. Večer, když přijde domů z práce, si hrajeme na doktora a bavíme se tak skvěle, až to bolí.

V KURNÍKU PLNÉM BISKUPŮ BYLO TICHO. INFRAČERVENÁ lampa zhasla už před lety, a v kleci pro drůbež nepoletovala ani pírká jako ještě loni v létě. Muž opatrně nahlédl zamrzlým oknem dovnitř a spatřil opuštěný prostor: bílé ojínné trámy stěn a odpudivě chladné pletivo klecí. Muž třikrát obešel budovu. Byla jasná, ubývající měsícem ozářená noc a hvězdy se chvěly na obloze jako sbor němých chlapců v pozoru. Ticho vymalovalo krajinu v odstínech klidu a hojnosti. Muž došel na okraj lesa, vytáhl ze sportovní tašky krabičku zápalek a lahev benzínu a pohlédl na oblohu, jako by se chtěl ujistit, že požehnání stále trvá. Cesta z kraje lesa ke kurníku měřila pět verst. V těch rozlehlých lesích, kam člověk málokdy zabloudí, to nebylo daleko. Muž pečlivě polil rohy kurníku benzínem, škrtl sirkou a jeden po druhém rohy zapálil. Oheň lačně pohlcoval namrzlé, ale suché trámy a sladce muži zahříval zkřehlé ruce. Plameny brzy plápolaly v barvách polární záře. Muž smekl čepici a hluboce se uklonil. Cítil, že splývá s nesmírnou velikostí tvorstva a absolutní dokonalostí. V koutku oka se mu objevila slza radosti a muž děkoval velikánům za překypující nádheru, na níž se podílel.

SEM NORMÁLNÍ, POŘÁDNEJ CHLAP A ZPLODIL SEM PĚT děcek. Říkám to jen proto, že sem se nedal na víru kvůli tomu, že bych byl nicka bez koulí. Už je to šest měsíců, co sem si zvolil to náboženství Tuomasova království, páč to je to jediný správný. Moje žena na to přišla dřív než já, když si s Tuomasem povídala při hraní binga, a teď je její víra vohromně pevná. Já se trmácím jako

v dobytčáku, ale i tak frčím rychle. Eště než sem začal věřit, měl sem bolesti v levý čelisti, ale nikomu sem si nestěžoval. Sem už dva roky na pracáku a dospělej chlap si přece nedovolí začít fňukat manželce. Vydržel sem bolesti, jak se na chlapa sluší a patří, ale už sem si myslel, že se mi v čelisti asi uhnízdila rakovina. No a jak se manželka dala k tý Tuomasový víře, začala hrozně povídat vo všech nemocech a potížích, který ji celý léta trápěj. Já se divil, žes nic neřekla, jakože mně. Žena na to, že se nevodvážila začít kňourat, když bych s tím stejně nemoh nic dělat. Mluvila vo píchání u srdce, vo kuřích vokách a vo bolavý noze a mně se to tak líbilo, že sem se i já dal nadšeně do popisování mýho problému s čelistí. Fakt sem začal přemejšlet, že se vobjednám k zubařovi, než budu dočista bezzubej, ale manželka začala hnedka že ne, že k žádnýmu zubařovi nikdo nepotřebuje, když se u nich tolik cáluje, a že jenom člověku nacpou zuby tím amalgámem. Na švédskym programu říkali, že ten amalgám zabije i zdravýho chlapa. Žena mi povídá, najdi cestu k víře a už nebudeš muset přemejšlet vo žádných umělejch zubech, všecky její potíže se taky vyléčily, když se nechala pokřtít. Já se ptám, co že taková péče potom stojí. Manželka se zasmála, že samozřejmě nic, služby Boží sou za hubičku. Já že takovou víru chci teda taky přijmout, když mi pomůže vod bolavejch dásní. Hned další večer sme jeli do kostela a já sem se přihlásil ke křtu. Ten jejich kazatel mě namočil do vody a já myslel, že bolest v tý vodě zůstala, ale když sme si šli večer lehnout, začalo to zase sakra bolet. Vzbudim ženu a povídám, že to bolí jako čert. Žena mě chlácholila, že je to znamení, že moje víra není dostatečná. Tehdá sem se rozhod, že začnu věřit tak pevně, že se mi zablombujou zuby a dásně se daj samy do pořádku, a tak sem taky udělal. Celej den a noc sem věřil tak neskutečně, že když sem se na Velkej pátek probudil, měl sem v zubech blomby a vůbec nic mě nebolelo. Vzbudim manželku, že zázračná Boží milost teď skanula na naše hlavy, a začal sem se modlit na kolenou přímo tam na podlaze v ložnici a děkoval sem Otcí nebeskýmu. Teď žiju bez bolesti a v klapačce se mi třpytěj blomby z ryzího osmnáctikarátového zlata. Lidi z vesnice to samozřejmě vohromuje a na blomby se jezděj dívat zvědavci až z Rovaniemi. I Tuomas sem třikrát denně chodí

promlouvat vo zázračnejch činech Boha všemohoucího a pět na ně chválu. Nejdřív sme pouštěli dovnitř všechny, co chtěli vobdivovat dílo Božích rukou, ale těchlech couralů byla taková fůra, že z toho byla pěkná polízanice. Neměli sme chvilku klidu ve dne ani v noci. Pak Tuomas vykoumal, že před vchodem postaví pokladnu. Aby z toho měl taky nějakej užitek, když právě von je vlastně prostředníkem mezi mnou a Otcem Krista. Teď si každej, kdo chce fakticky vobdivovat Boží zázrak, musí koupit mastnou vstupenku, protože tenhle zázrak je tak povedenej, že člověk za podívání rád zaplatí. A tak ta záležitost dostala nějakej řád, v noci můžeme klidně chrnět a zbavili sme se zbytečnejch čumilů. Sem šťastnej člověk a manželka děkuje vládci Nebeskýho království tak moc, že ani nestíhá dělat nic jinýho. Před Tuomasovým náboženstvím sme byli chudý a nemocný, teď sme zdravý a bohatý. Takle jednoduše ten život je, stačí jenom dost pevně věřit.

KALLE PŘITÁH Z KRÁMU KOLÍNSKOU. BYL PŘEDVEČER svatýho Jana a pole byly děsně mokré a blátivé. Sluníčko peklo jako v létě a na jezere se hejbaly ledy, sníh byl už jenom na schovanejch místech v lese. Seděl sem na poklopu studny a Kalle ke mně přivrávor. Votevřeli sme flašku a lokli si. Stará věšela na šňůru cejchy a pobrukovala si u toho. Mám pořádnou manželku, prdel má jako valach a kukadla jako cikánka. Kalle povídá, že tady sakra celýho svatýho Jana neprosedíme na zadku, deme do lesa. Já esli seš magor. Kalle na to, že vyrážíme. Tak sme sebrali flinty ze stěny ve světnici a na cestu si vzali fůru nábojů. Kalle vyprsknul smíchy. Nevim, čemu se smál. Vyšli sme na dvorek a pak sme vyrazili s flintama na zádech do lesa. Děcka pobíhaly po prasečáku za chlívem a tahaly prasnici za uši. Dělalý pěkněj kravál. Vyrazili sme k lesu. Stará za náma volala, dejte si, chlapi, pořádně kořalky. My že to je jasný. V lese bylo světlo a teplo, svlíkli sme si kabáty. Zeptal sem se Kalleho, co že to tady hodláme střílet. Kalle že samosebou všechno, co se hejbe. Sundal sem flintu ze zad a vypálil sem po strace, hned bylo po ní. Smáli sme se.

Kalle sundal flintu ze zad a s potouchlym výrazem na mě zamířil. Já ať toho do hajzlu nechá. Kalle na to, tak se teda nehejbej. Začali sme se chechtat a pořádně sme si přihnuli. Šli sme až na Kuruvuomu a celou cestu sme pochlastávali. Kalle zastřelil vrabčáka a já sem vodprásknul drozda. Na Kuruvuomě sme rozdělali voheň a na uhlíkách sme vopekli úlovky. Bylo to dobroučkový masíčko. Flaška vod kolínský byla prázdná a Kalle se pochechtával. Já na to, čemu se to sakra furt tlemíš. Kalle se na mě udiveně podíval a řek, no tobě. Sebral sem rychle flintu ze země a střelil sem ho přímo do makovice. Co já vim proč, ale udělal sem to, a Kalle to měl za sebou. Co teď já, když kořalka je vylemtaná a jídlo vyluxovaný. Loudal sem se zpátky k domovu. Žena roztopila saunu a děcka běhaly po poli za kůlnou a šťouraly se v kravincích z loňska. Řek sem starý, že sem Kalleho poslal prdět do hlíny. Vona na to, že si to ten votlemenec zasloužil, a eště mi dala pusu. Šli sme spolu do sauny a já sem si už ani nevzpomenu, že kořalka došla.

Přeložila Karolína Horká

Rosa Liksom, vlastním jménem **Anni Ylävaara** (nar. 1958), je spisovatelka, výtvarná umělkyně a fotografka. Studovala antropologii v Helsinkách a v Kodani, v Moskvě pak společenské vědy. V mládí hodně cestovala a vystřídala řadu různých povolání. Psaní se věnuje od roku 1985. Proslavila se především jako autorka povídek. V češtině vyšel pod názvem *Prázdné cesty* (1997) výbor z jejích povídkových sbírek *Zapomenutá chvíle* (Unohdettu vartti, 1986) a *Ráj prázdných cest* (Tyhjän tien paratiisit, 1989). Liksom se věnuje také dětské literatuře a románům, z nichž jmenujme alespoň dílo *Kupé číslo 6* (Hytti nro. 6, 2011), které jí vyneslo literární cenu Finlandia a nominaci na Cenu Severské rady. Autorka pochází z obce Ylitornio v severním Finsku. Řada jejích děl se v této oblasti také odehrává. Ve svých textech velmi často využívá severofinských dialektů. Přeložené bezejmenné povídky pocházejí ze sbírky *BamaLama* (1993).

Mikko-Pekka Heikkinen

Zkáza prodejny s alkoholem

Zatracený ultrakonzervativní laestadiáni a ty klátiči vlků z Nuorgamu!

Pentti Guttorm, člen obecního zastupitelstva v Utsjoki, se vrátil domů ze zasedání. Dveře rodinného domu bouchly, ušanka přistála na losím paroží, válenky zaduněly o dveře záchodu. Pentti Guttorm zamířil k lednici a sáhl po pivu. Tahle schůze byla nejdůležitější, co svět pamatuje, nemohli se jí dočkat víc než dostavby Sámského mostu. Na obecním úřadě se rozhodlo, že v oblasti Utsjoki bude otevřena pobočka státní prodejny s alkoholem Alko. Ve vesnici Nuorgam! Guttorm se zašklebil, zátka cvakla. To tady, v samotném Utsjoki, by ji potřebovali!

Guttorm pamatoval, jak v Utsjoki kdysi byly tři banky, smíšené zboží a obuv. Z Ivala sem jezdilo šest autobusů denně, v každém z nich průvodčí. Teď už do odlehlých vesnic nejezdí ani školní autobusy, ty chudáčky zavrou do internátu tady uprostřed Utsjoki už jako předškoláky. Dům tradic byl taky jedna velká ostuda, pronajali ho rozvodné společnosti k umístění transformátoru. V důsledku omezení, která prováděli páni z jihu, Utsjoki zakrnělo. Zdálo se, že obec nadále existuje jen proto, aby se na mapu do nejsevernějších oblastí Finska dal umístit nějaký název. Kromě několika obydlí, obecních nemovitostí a kanceláří bylo Utsjoki jenom tundra.

Loni na podzim starostu osvítila myšlenka. Otevřeme si Alko i u nás! Kolem obchodu s alkoholem se přece vždycky točí peníze. Bude to znamenat nový rozkvět obce. Nápad byl považován za moderní a za povzbudivý příslib do budoucna. Po počátečním brblání byl schválen. Místní obyvatelé začali chodit uvolněněji, zdravit jeden druhého a sundávat oprátky připravené na stropech dřevníků. Pentti vzpomínal, že to on pro Alko vymyslel místo: roh

ulic Petsikontie a Miessipolku. Byla to nejrušnější čili jediná křižovatka v Utsjoki.

Avšak v místním zastupitelstvu se uhnízdlilo taky hejno zarputilých konzervativních laestadiánů. Ti měli za to, že Alkoholické nápoje, a. s., je dábelský trik, jehož jediným cílem je odvést člověka z náruče Všemohoucího do věčného zatracení. Toho večera konzervativní laestadiáni návrh zřídit v Utsjoki Alko na schůzi napadli. V jednacím sále, což byla vlastně jen hala jednoho řadového domku, se handrkovali a hádali hlava nehlava. Alko tu prostě musíme mít! burácel starosta. V jednom rohu vrčeli konzervativní laestadiáni, ve druhém sekulárnější typy. Byl to porod, ale nakonec kompromis našli. Alko se postaví v Nuorgamu. Konzervativní laestadiáni na to přistoupili, protože Nuorgam je díra, do které vede silnice jen z norské strany. I vzdálenost od věže kostela v Utsjoki je prý dostatečná. Výsledek hlasování byl šest ku pěti ve prospěch Alka.

Nuorgam! Pentti málem prohodil lahev piva oknem na dvůr. Nuorgam byl zapadákov i na laponské poměry. Padesát kilometrů od středu Utsjoki podél toku Tany, několik domků na stráni nad řekou, zrušená škola a obchod, kde se dal koupit tak akorát chleba z dob předešlé vlády. Na rozdíl od Utsjoki tam nebyl bazén, zdravotní středisko ani gymnázium.

Lahev se chvěla v Guttormově sevření. Ze středu Utsjoki vede přes Tanu Sámský most. Tamtudy by přijížděli prachatí Norové z Finnmarky a nakoupili by finského chlastu, co by se jim do kufru auta vešlo. A utráceli by spousty korun v obchodech, které by se musely fofrem zakládat. Guttorm, šedesátiletý sámský dědek, se živil jako obchodník se smíšeným zbožím. Svěho času vlastnil taky nějaký ten hektar půdy a krávy na mléko. Kšefty se soby ho nikdy nezajímaly a ne jeden místní chovatel ho kvůli tomu ani nezdravil. Trochu seschlý stařík menšího vzrůstu, tak jako ostatní obyvatelé laponských vrchů. Manželku švalo, že neměl žádné ambice, a tak se už dávno odstěhovala zase zpátky na jih. Až poslední dobou Guttorm začal pomýšlet na rozšíření obchodu. Alko by se sem do vsi hodilo jako zaječí bobek do bažiny.

Pentti se svalil na gauč, zapnul televizi a přihnul si piva.

Toho večera byl z domů nuorgamských podnikatelů, byli tehdy dohromady dva, slyšet radostný zpěv joiků a otvírání lahví s kořalkou. Nápoje bylo ovšem třeba dovézt z Ivala.

Tak bylo otevřeno Alko v Nuorgamu. Obchod se nacházel ve čtvrti Suomenrinne, hned za rohem Rajamarketu. Od pobřeží Ledového oceánu se tam okamžitě přivalily celé kolony treskami vykrmených Norů. V nuorgamském Alku na ně čekali prodavači oděni ve státních uniformách, kteří obsluhovali také v severní, inarijské a skoltské sámštině. Náкупní horečce při slavnostním otevření padl za obět i ozdobný dřevěný regál plný koňaků Hennessy.

Z Nuorgamu se pro Nory stala Tijuana. Lidé se sem sjížděli až z obcí Kirkenes, Vadsø a Kautokeino. Ve čtvrti Suomenrinne vyrostly dva nové supermarkety, obchod s oblečením, obchod s domácími a loveckými potřebami a benzínka. Znovu se otevřela škola a až z Rovaniemi do ní objednali videopřehrávač a kupu vzdělávacích programů o ekonomii podnikání. Majitel baru vyměnil jukebox za MP3 přehrávač a rozšířil jídelní část do prostorů garáže.

V samotném Utsjoki panovala zatrpklá nálada. Z kopců vítr navál sním na prázdnou ulici Petsikontie. Pentti Guttorm trávil čas tím, že nuorgamským záviděl. Stádečko sobů na něj tupě zíralo, když se ploužil k hospodě Rastigaisa. Objednal si velké pivo a vzpomínal na regionální politiku zesnulých státníků a taktiku z dob laponské války. Na radnici, na druhé straně ulice Petsikontie, se už ani nenamáhal promazávat panty. Z města zmizely břízy, protože obecní rada nařídila omezení výdajů za elektrické vytápění. Na roh ulic Petsikontie a Miessipolku starosta nechal umístit ceduli s nápisem „Ohcejohhta-Utsjoki – World of Bossipilities“, ale ve městě se žádná podnikatelská činnost nezrodila. Emigrační vlna nabírala na síle. Pentti Guttorm musel vyměnit passata za škodovku, která v subarktickém podnebí nestrartuje. Starosta sesumíroval, že bude nutné zrušit plavecký bazén. Daňových poplatníků už nebylo dost a břízy už také došly. Nezbyvalo než celou halu vysušit. Co by kdo dělal ve studené vodě?

Pak začala skomírat porodnost. Splín způsoboval ženám neplodnost. Škola se začala vyprazdňovat už od nižšího stupně – vzdělávací

ústav byl zbytečný. Hlavní vchod zapečetili řetězem, na který přivisakli visací zámek nalezený v pozůstalosti cestáře a vodohospodáře. Nějaký uličník hodil ledovou hroudu do okna učebny výtvarné výchovy a rozbil ho napadrtí.

Nuorgam se změnil k nepoznání.

Kolem Alka vyrostlo obchodní centrum. Nad hlavním vchodem byla okrasným dřevem z Ruska vyvedena slova „Suomenrinne Shopcentre“. Osvětlovaly je lasery, které se otáčely v rytmu písně Země deseti proudů. Po obou březích řeky byly pro norské mercedesy vyasfaltovány dva kilometry. Za parkování zodpovídali místní školáci, kteří od krajské správy získali zvláštní povolení k řízení vozidel. Norům zářily bílé zuby, když předávali auta do péče personálu a nořili se do oázy na řece Tana, vytápěné ropou vyvrtanou z Ledového oceánu.

Kromě Alka byly v nákupním centru otevřeny Polární pizza, Pekařství Snížek, Sámská superspořitelna, City market, Hodinářství & klenotnictví Peronius, Svět suvenýrů, Severské stavební dřevo, Tokmann, Einovy válenky, Lapneo Elektro, Mega-Maxi, Autobazar Laakkonen, Rozkošný Sex Shop, Jouniho obchod se zbraněmi a americký podnik s obtížně vyslovitelným názvem prodávající bazény. Ve stylu de luxe obstarali i údržbáře. Měl za úkol dohlédnout, aby do bazénu nezabloudili lumíci. Když se tito hlodavci přemnožili, stávalo se, že koncem léta končili ve filtraci, která se kvůli uvíznutým mršinám snadno porouchala. Majiteli bazénu z toho vzešly značné výdaje, nemluvě o zármutku, který u těch nejmenších v každé rodině způsobila zpráva, že místo ke koupání je nepoužitelné.

Do nuorgamských domácností si našla cestu mnohá dříve neznámá vymoženost: slivovice, kondom, cuketa, vaflač, netbook, éterický olej, figurky postav z akčních filmů, zvonkohra, vodní postel, rapová hudba, teleskopická grilovací vidlice, jemná vlna merino. Dlouhou polární noc si místní krátili otevíráním neforemných zásilek. Nutná byla i první pomoc – to když nůž sklouzl po tvrdém plastu a přetál nějakou tu šlachu.

Na druhém konci padesátikilometrového úseku bez silnic, ve středu Utsjoki, zavládla úzkost. Pentti Guttorm zíral ve svém

obchodě se smíšeným zbožím do zdi. Nemělo smysl regály dál plnit. Banány se mumifikovaly. Večer se Guttorm odšoural na schůzi obecního zastupitelstva. Věci se dostaly do extrému. V centru Utsjoki živořilo ještě sedmnáct obyvatel. Obecní zastupitelstvo uspořádalo krizové zasedání, na které byli účastníci svoláni mimo oficiální informační kanály. Tak se vyhnuli tomu, aby přišli zástupci z Nuorgamu. Čelili velice vážné situaci. Guttorm se posadil a z hučení hovoru kolem znatelně pookřál. Předseda obecního zastupitelstva udeřil kladívkem.

„Tak co, sbalíme si saky paky a vyrazíme na jih.“

„Nikam se vyrazet nebude,“ houkl Pentti. „Silnice bude u Sodan-
kylä nesjízdná. Neuměj tam zacházet se sněžným pluhem.“

Řev, hvízdání, několik lidí zatleskalo.

Pak se ozval hlas z horního patra, patřil nejstaršímu z laestadián-
ských starověrců. Jmenoval se Pietari Länsman. Zmocněnec se postavil, urovnal si svetr a otevřel ústa. Slova přicházela ostře.

„Tak poslouchejte. Určitě je to tak, že protivenství, se kterým se potýkáme, je trestem za vpuštění Dáblovy prodejny alkoholu do útrob naší obce. K prvotnímu hříchu se podařilo spáchat ještě takovýhle hřích hříchů. Za to teď platíme!“

Sál ztichl.

Pentti se zamračil. Máme to tu zas. Ve starém světě je nutné se zajímat o zestárlé vetché stařečky. Co si asi myslí ostatní? Neměl náladu se hádat. Na dně kapsy nahmatal díru, užírala ho závist. Ti nuorgamští parchanti se snaží proměnit střed Utsjoki v pustinu.

„Copak navrhuje, pane zastupiteli Länsmane?“ otázal se předseda.

Länsman se na okamžik odmlčel a pozvedl hlas.

„Co se stalo, musí se odestát, musí být odstraněn počátek a zdroj všeho zla. Dábel musí být chycen do pasti. Je nutné zničit Alko v Nuorgamu!“

Opět se rozhostilo ticho. Za okamžik se rozeznělo mumlání v dur. Bylo dosaženo jednomyslnosti. Je absolutně nutné zbavit se Alka. I Pentti pochopil: ano! Čím dřív, tím líp. Jinak ten Belzebubův krámek vyžene i lososy z řeky. Konec jednání. Bůh nám pomáhej!

O několik hodin později se dveře obecního domu otevřely. Do mrazu se vydrala pára následována muži v zimních a sám-
ských krojích, v čele s Penttim Guttormem. Plán byl hotov. Byla
vybrána jednotka specialistů, kteří měli udeřit na nuorgamské Alko
a srovnat ho se zemí. Ze skupiny mnoha dobrovolníků se do jed-
notky dostali tři důvěryhodní obyvatelé Utsjoki: Pentti Guttorm,
Uula Outakoski a Niila Pahnarpää. Outakoski byl chovatel sobů,
Pahnarpää zas nezaměstnaný učitel chemie. Ten dostal na starost
výbušniny. Outakoski byl přesvědčený, že měly být jeho parketou,
protože v poddůstojnické škole odpálil protitankovou minu a viděl
pancéřovou pěst.

Guttorm sepsal podrobnosti na čtverečkový papír.

ZNIČENÍ NUORGAMSKÝHO ALKA

- úderná jednotka: Pentti Guttorm, Uula Outakoski, Niila Pahnarpää
- povolení: z rozhodnutí mimořádného zasedání zastupitelstva obce Utsjoki
- cíl: Alkoholické nápoje, a. s., nuorgam, obec Utsjoki
- vybavení: 5 náloží dynamitů, benzín 10 L, roznětky, doutnák, sirky
- dopravní prostředky: Outakoskiho Lynks a Kuttormův Polaris (pahnarpääho jamaha je na hovno)
- trasa: Čohkavárája-Vuokŋoljávrrit-Farppaljavi-Skáidejávri (bacha na proud)
- POZOR!! ne po břehách Tany, aby nás nezmerčily
- kdypak udeříme: půlka února, kolem 4:30
- Provijant: rožněný maso pár kg, máslo, zemáki, pití

Vybraní muži a předseda zastupitelstva se zastavili před obecním domem, aby se nadechli. Řezavý pálivý mráz zahlcoval plíce, sebevědomí a bojechtivost narůstaly. Guttorm vzrušeně opakoval plán. Zaútočí tajně od jihu! Z kopců dolů, aby do týlu vpadli nečekaně. Chytré vymyšleno, prohodil předseda a poplácal Guttorma po zádech.

Následujícího večera zvláštní jednotka nasedla na sněžné skútry a nastartovala stroje. Guttorm měl na sobě modrou sportovní kombinézu, boty ze sobí kůže a čepici z liščí kožešiny po zesnulém otci. Značná část místních obyvatel přišla na dvůr bývalé školy, aby předsunuté hlídce popřála v důležitém úkolu štěstí. Oba dva diváci se však dostavili až po odjezdu hrdinů, a tak nestihli říct nic. Z reflektorů skútrů vyšlehlo světlo směrem na východ, stroje pokračovaly vzhůru podél koryta Mantokoski. Do všech směrů se rozprostírala pustá tundra pokrytá netknutým sněhem. Poryvy větru skútry tu a tam vyhodily do vzduchu a vozy zakvílely.

Padesát kilometrů otevřenou krajinou není pro chlapa, který vyrůstal na sedadle sněžného skútru, žádná vzdálenost, ale nesmějí mít zas tak naspěch, aby si nestihli chvíli oddechnout. Na vrchu Čohkavárája se nacházela ohrada na shánění sobů, ve které byla i chatka. Při odjezdu se domluvili, že se tam na pár hodin zastaví, aby posílili svou odhodlanost a znovu si prošli detaily. Věřili se na dvůr, nahrnuli se dovnitř. Zjistili, že chatička je opravdu útulná, anebo je to jenom obyčejný přístřešek pro dobytek – podle toho, kdo zrovna situaci hodnotil. Muži se rozhodli usadit venku, mráz totiž polevil na pouhých pětadvacet pod nulou. Rozebrali kus plotu z ohrady a rozdělali si pořádný oheň, naporcovali přivezené maso a povařili brambory. Uula Outakoski s sebou měl i načerno vyrobenou domácí pálenku, ta se taky vypila.

Když se dostali do správné nálady, Outakoski začal vyluzovat joik. Po několika zakvíleních ho Guttorm přerušil.

„Jde ti to dobře, ale zkus nám radši zanotovat něco od Vesy-Mattiho Loiriho.“

Outakoski zalapal po dechu, na čele mu naběhla žíla.

„Jižanský písňe?! A to je ten, kterej nás nutí poslouchat to strašný pištění na flétnu!“

„Pištění. Je to přece našinec. Prodavače z obchodů v Ivalu zná jménem. A má chatu v Inari.“

Outakoski se nahrbil a zahučel do ohně:

„Jo, v Inari, krucinál. Směřem k Utsjoki si ani neuplivne!“

Niila Pahnarpää se zeptal, jestli by neměli promyslet, jakpak tu bombu do Alka dostanou, jakože kdo ji tam nastraží. To je teď jedno, můžou si o to ráno stříhnout! Ve světle půlnoční polární záře si zalezli do chatky, aby si zdřímli. Na přikrytí si našli několik flekatých sobích kožešin.

Ve tři hodiny ráno se muži shromáždili na dvoře a nasměrovali svá vozidla vstříc Nuorgamu, kde ďáblovo Alko stále ještě šířilo neřest a přízemní světské potřeby. Reflektory teď nechali zhasnuté, cestu jim osvětloval měsíc, aspoň to, co ze známých kopců vidět potřebovali. Na vršku Farppaloaivi Outakoski ostatní předjel a divoce máchal rukama. Skupinka se zastavila. Outakoski zapadl až po břicho do závěje a otevřel prostor pod sedadlem skútru. Vytáhl odtamtud lopatu a začal kopat ve sněhu. Za okamžik z díry vykoul s kanystrem v ruce a vysvětloval, že v pustině v okolí Kaldoaivi spravuje množství benzínových skrýší. Tenhle kanystr je z doby před dvěma lety. Nožem oškrábal led ze špuntu a našplouchal benzín do nádrže. Cesta pokračovala.

Dostali se na území Nuorgamu, na kopec Suomenrinne. Na jeho úpatí se choulilo nákupní centrum. Skútry ztichly, všichni si z tváří strhali přimrzlé nudle. Outakoski překontroloval předek svého vozidla a potěšilo ho, že na krytu nebyla žádná promáčkliná od rosomáka, kterého chvíli předtím úspěšně přejel. Muži vydechli obláček páry. Stovky reklamních světel zářily až na kilometr od nákupního centra a zbarvily tváře členů úderného týmu. K amébě z vlnitého plechu bylo narychlo něco přistavěno pokaždé, když se objevili noví obchodníci, kteří chtěli zvýšit obrát. Mnohobarevné a mnohotvaré výčnělky, mířky a vývěsky trčely ze stěn i střech obřího baráku. K čemupak asi bude támhleten harapák zapíchnutý na střeše? přemítal Pentti Guttorm.

Sámským hrdinům však architektony myšlenkové pochody zůstaly skryté. Nejdůležitější bylo stejně to, že někde v útrobach stavby se skrývá čertovský obchod s kořalkou, který mají zlikvidovat.

Guttorm se těšil pověsti racionálního muže, avšak pod tlakem začal blábolit hlouposti a popotahoval si šosy kabátu. Proto bylo rozhodnuto, že nastražení bomby i samotný odpal zajistí Outakoski

a Pahnarpää. Pahnarpää vytáhl zpod sedadla válečky dynamitu, Outakoski vyhrabal kanystr s benzínem. Zamnul si rukama v palčácích. Konečně se může zapojit do nějaké pořádné destruktivní činnosti, a s platným povolením! Kombinace nitroglycerinu a vysoce hořlavého paliva měla vytvořit vysokoteplnou zápalnou bombu, která celou tu sračku smaže z povrchu zemského, vysvětloval Outakoski. Leukoplastí se snažil přidělat válečky ke kanystru. Instalace se mu ve tmě moc nedařila. Niila měl v zavazadlovém prostoru obrovské kleště, perlík a páčidlo. Řinčel s nimi o sebe a přitom se řehtal.

Outakoski a Pahnarpää nastartovali skútry a zamířili dolů směrem k nákupnímu centru. Guttorm zůstal na kopci. I on nastartoval, aby si trochu prohrál říditka. Přitiskl palčáky na ovládání. Nad norskou horou Njuorganvarri probleskovala polární záře, tentokrát pro změnu červená.

Minuty plynuly, pomalu se příkrádal chlad.

Snad jim docvaklo, že je potřeba mít dost dlouhý doutnák? Pentti vzpomínal, jak jako chlapec na poli u řeky rozbíjel kameny dynamitem. Otec ho naučil, že doutnák je nejprve třeba nožem seříznout. Druhý konec se zastrčí do roznětky, která se zanoří do válečku. Zapaluje se tak, že se hlavička sirky pevně zatlačí do konce provazu a škrtně se krabičkou, nikoli sirkou. Ta naše výbušina už asi bude pěkně stará ...

Bum!

Střed nákupního centra se rozprskl k obloze. Zrovna ta část, kde se podle všeho mělo nacházet Alko. Kusy stěn, klimatizační potrubí, boty z kožešiny, destiláty a výrobky ze sobích parohů – to vše bylo katapultováno do vesmíru. Guttorm vykřikl a rázem ztichl. Co je to za hadrovou panenku, co se támhle blíží k norskému vzdušnému prostoru? To je přece Outakoski, zatraceně! Postava opsala oblouk po obloze a žuchla na zamrzlou hladinu řeky Tany. Nejspíš to bouchlo předčasně, nestihli se schovat. No, teďka už je ta prokletá prodejna kořalky na cimprcampu. V žáru plamenů Guttorm rozeznal jeden skútr se zhasnutými světly, který se pohyboval od ohnivého moře zpátky směrem do kopců. Guttorm zařadil rychlost a šlápl na plyn.

Přišlo jaro.

Kopce v okolí Utsjoki nadále pokrývala půlmetrová vrstva sněhu, mláďata už se dobývala na svět. Tělo Uuly Outakoskiho sklouzlo do řeky Tany a odplulo do fjordů Ledového oceánu, aby posloužilo jako potrava krabů kamčatských.

V Helsinkách se v zasedací místnosti úřadu vlády konala mimořádná schůzka ministrů.

Ze severního Laponska se nesly divné zprávy.

Zanikla tam celá obec. Obyvatelé včetně starosty se odstěhovali pryč – každý jinam, podle svých finančních možností. Hotová uprchlíká vlna, stálo v novinách. Odvážnější pronikli až k městu Jyväskylä. Sámové byli spatřeni dokonce až na švédskojazyčném pobřeží. Klidem ve společnosti otřásly negativní průvodní jevy. Ve městě Kristiinankaupunki se šušovalo o vůbec prvním případě ublížení na zdraví. Nějaký švédsky mluvící Fin nazval Finsko, nešťastnou náhodou v přítomnosti jakéhosi Sáma, dvojjazyčnou zemi.

Na odboru obcí ministerstva vnitra vypracovávali projektový plán na vyjasnění situace. Podle vyšetřovatele, který byl zrovna po ruce, události začaly ve chvíli, kdy bylo v obci Utsjoki založeno Alko. Utsjoki bylo poslední finskou obcí, ve které prodejna alkoholu chyběla. Oheň v nově otevřeném Alku založil s pomocí primitivní zápalné bomby zřejmě někdo z místních. Požár zlikvidoval kromě nákupního centra, z něhož se stal v Utsjoki ekonomický zázrak, také celou vesnici Nuorgam. Oddělení obcí bylo nuceno přiznat, že k rozsahu škod mohlo přispět také to, že ministerstvo vnitra před dvěma lety sloučilo pracoviště laponských záchranných složek do šest set kilometrů vzdáleného města Tornio. No a na úplném konci trasy záchranné jízdy byla samozřejmě ještě ta zajižďka přes Norsko, protože silnice Utsjoki – Nuorgam zůstala nedostavěná, a to i přes výzvy místních obyvatel. Když dorazila na místo první záchranná jednotka, zbyla z Nuorgamu už jenom rozteklá ohnutá klika od dveří.

Z Utsjoki a okolí se stala oblast živelní pohromy. Základní služby kompletně zkolabovaly. Bylo nutné zrušit zdravotnickou péči i domov důchodců a uprostřed noci všechny staříky i stařenky odvézt. Starosta Utsjoki zavřel radnici a nařídil, aby se obyvatelé

z obce vystěhovali. V oficiální den odjezdu sám jel v prvním voze a na bočním okénku se mu třepetala sámská vlajka. Poté se v prázdných domech v Utsjoki zabydlely lišky.

I Nory z Finnmarky to úplně vyvedlo z míry. Nejbližší prodejna alkoholu byla zase až v Ivalu.

Nyní veškerý chaos padl na hlavy zaneprázdněných státních činitelů.

Co udělat s oblastí o rozloze Utsjoki? Tady byla každá rada drahá. Kopcovitá krajina, kam až oko dohlédne, jenže úplně bezcenná, protože stromy na řezivo tak daleko na severu nerostou. Kdyby v zemi bylo zlato, už by ho vytěžili. Připojíme ji k Inari, navrhl ministr pro obecní politiku. Co by s ní inarijští dělali, mají přece letiště, odkud se létá na jih, opáčil ministr bydlení. Tak ji prodáme Norům jako oblast pro lov, nadhodil ministr financí. To nemůžeme, Rusko se naštve, odvětil ministr zahraničí. No tak to nabídneme Rusům, nedal se ministr financí. Rusákům už nedáme vůbec nic! zahřměl předseda vlády. Nedalo by se z ní udělat golfové hřiště? přemítal ministr pro rozvojové oblasti. Údržba greenů je v klimatických podmínkách Ledového oceánu komplikovaná, kontrovala ministryně životního prostředí. A co tam třeba umístit odpad z nových jaderných elektráren, navrhl předseda vlády. A proč ne rovnou i z těch starých.

To není špatný nápad, zpozorněla smečka ministrů.

Jenže takové rozhodnutí by vyžadovalo propočítání nákladů, sestavení dodatkového protokolu, posouzení dopadů na životní prostředí, požehnání od EU, švédský precedens, přemluvení laponských komunistů a zprávu pro sámský parlament.

Předseda vlády pozoroval obličej, jejichž ústa se otevírala a zavírala, zabubnoval tužkou na štos papírů a nakonec pronesl:

„Má vůbec cenu s tím začínat?“

Přeložila Dominika Strážková

Mikko-Pekka Heikkinen (nar. 1974) je spisovatel a novinář. Studoval filozofii a komunikaci na Univerzitě v Helsinkách a koncem 90. let začal pracovat jako redaktor pro největší finský deník *Helsingin Sanomat*. V roce 2010 debutoval sbírkou povídek, o dva roky později vydal svůj první román *Pozdravy z Kuttury* (Terveiset Kutturasta, 2012). Ve dvouletých odstupech pak následovaly ještě další dva romány: *Tvrdohlavec* (Jääräpää, 2014) a *Sobí mafie* (Poromafia, 2016), jehož české vydání se připravuje. Autor pochází z města Kaajaani v severním Finsku a do této oblasti také situuje svá díla. Ústředními motivy v jeho tvorbě jsou poměr člověka k přírodě a zároveň vztah mezi velkými městy a odlehlými izolovanými oblastmi. Zkáza prodejny s alkoholem je titulní povídkou zmiňované debutové sbírky *Zkáza prodejny s alkoholem a několik dalších příběhů z pustiny* (Nuorgamin Alkon tuho – ja muutama erätarina, 2010).